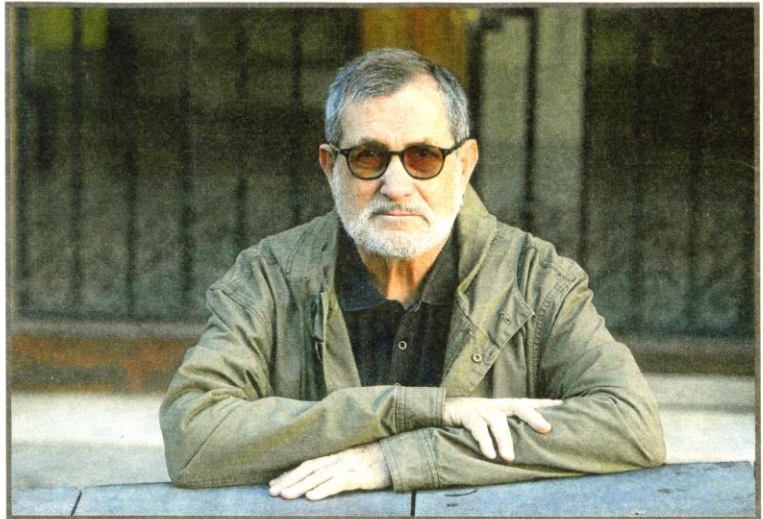

Martí Rom

President de l'Associació per la Pedra Seca i l'Arquitectura Tradicional

“La pedra seca és el patrimoni arquitectònic de la pagesia”

● L'art de la pedra seca ha estat declarat patrimoni immaterial de la humanitat per la Unesco, un reconeixement que inclou més de 19.000 construccions escampades pel territori català

Martí Rom és el president de l'entitat, que aplega 41 associacions que treballen per l'arquitectura tradicional ■ O.D.

Marta Membrives
BARCELONA

La pedra seca és l'arquitectura més antiga?

Si, sens dubte. A més, es tracta d'una arquitectura tradicional, patrimoni de la pagesia. Es diu que va néixer als territoris bíblics i es va escampar pel Mediterrani. És un llegat comú a tota la conca nord.

Per això la candidatura pel patrimoni immaterial de la Unesco es va presentar de manera conjunta?

Grècia i Xipre van ser les primeres a anunciar que ho volien fer i s'hi van anar sumant països. Des de Catalunya vaig coordinar el dossier i la sorpresa va ser que el primer any que es va presentar ja es va aconseguir el reconeixement.

Des de Catalunya quins actius s'han presentat per formar part de la candidatura?

Tenim 19.000 barraques de pedra seca catalogades. Des de l'Associació per la Pedra Seca i l'Arquitectura Tradicional aple-

guem 41 entitats que agafem el relleu dels primers estudiosos de la pedra seca de principi del segle XX. Tota la informació recollida a partir del 2010 s'ha bolcat en una base de dades que es pot consultar a internet. Es diu Wikipedra i hi ha marcadors per municipi i per comarca totes les barraques. Des de fa un any també hi afegim altres construccions de pedra seca i el conjunt suma 21.000 estructures.

De quan daten aquestes construccions?

És difícil de saber perquè rarament estan datades. Al segle XVIII Catalunya va viure una gran expansió demogràfica. Això va fer que moltes terres ermes es comencessin a cultivar. En molts indrets eren les més allunyades del nucli de població i les més dolentes. Tenien una capa de pedra que s'havia de trencar i treure per trobar-hi la terra. Aquestes pedres es van aprofitar per fer barraques per aixopugar-s'hi, fer la migdiada o passar la nit de manera ocasional. Les pedres també servien per fer marges per marcar

els límits de la terra. Moltes de les barraques es concentren en zones on en aquell moment hi havia vinya, com ara el Bages i el Penedès. Amb l'arribada de la fil·loxera alguns terrenys ja no es van tornar a replantar, les barraques van quedar en desús i, com que estaven allunyades dels pobles, s'han conservat. Si haguessin estat en zones de més trànsit, segurament s'haurien malmès.

Per què s'han mantingut en peu durant segles?

Per la pròpia estructura i la manera de fer-les. Són construccions hereves de l'antiguitat.

Com es treballa per preservar tot aquest patrimoni?

Estem encara a les beceroles. Diferents grups han treballat a escala local per aconseguir que es cataloguin. És important que els pobles que preparen plans d'ordenació urbanística les tinguin en compte. Les de Mont-roig són les primeres catalogades com a bé cultural d'interès nacional, el 2016. Després n'han vingut d'altres.

Quantes n'hi ha de catalogades?

Hi ha les cinc de Mont-roig i 13 construccions que són tines al Bages, a la vall del Montcau. Ara estan en procés d'inscripció les construccions de pedra seca d'abastament d'aigua a Torrebesses, Lleida.

Són a temps de ser salvades les que estan amenaçades per la pressió urbanística?

Cada ajuntament les ha de catalogar en primer lloc, la Generalitat no pot fer tota la feina. De vegades és complicat perquè entren en conflicte interessos particulars perquè gairebé totes estan en terrenys privats. Sovint els ajuntaments són el fre perquè no volen posar-se els propietaris en contra.

Queden artesans de la pedra seca?

Aquest curs ha començat en un institut de Mollerussa el primer cicle formatiu per ensenyar l'ofici de construcció amb pedra seca. A Mallorca ja fa més de deu anys que es fa i es veuen estructures noves de pedra seca. En l'associació estem treballant

perquè hi hagi un codi tècnic que permeti visar les construccions amb pedra seca. A més de preservar el patrimoni, volem que es vagi construint, com a mínim parets o marges, perquè no es perdi l'art de la pedra seca.

Què es fa perquè es conegui aquest patrimoni?

De barraques de pedra seca visitables n'hi ha moltes. A Catalunya hi ha una dotzena d'itineraris marcats que ressegueixen aquest patrimoni. Aquest any, arran de la declaració de la Unesco, s'ha fet un acte institucional de reconeixement als pioners en la recerca sobre la pedra seca. A més, la Mostra Internacional de Cinema Etnogràfic està dedicada a la pedra seca. Fins al desembre s'exhibiran produccions sobre la pedra seca en els diferents municipis on es fa la mostra. També estem preparant una exposició que s'inaugurarà al novembre al Museu de Cervera i que serà una de les últimes activitats de la capital de la cultura catalana. Serà una mostra itinerant que estarà uns anys voltant per Catalunya. ■